



Υπάρχει μια παράδοξη χώρα, η οποία στο τέλος του 1973 βρισκόταν περίπου στο ίδιο επίπεδο με την Πορτογαλία και την Ιρλανδία, αλλά σήμερα τις κοιτάζει με το κιάλι. Αυτή η χώρα είναι η Ελλάδα και οι λόγοι της υστέρησης είναι το θέμα του βιβλίου «Παράδοξη χώρα» (εκδόσεις Πατάκη) του πολιτικού επιστήμονα και αρθρογράφου της «Κ» Τάκη Σ. Παππά.

Ενώ η χώρα προόδευσε στη Μεταπολίτευση, «εντούτοις, έχει μείνει σημαντικά πίσω από άλλες χώρες με τις οποίες, λίγες μόνο δεκαετίες πριν, βρισκόταν στο ίδιο ή και σε καλύτερο από εκείνες σημείο». Από το 1973 στο 2022, η κατά κεφαλήν αθροιστική ποσοστιαία μεταβολή του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος σε πραγματικές τιμές ευρώ 2010 ήταν για την Ελλάδα +37%, για την Πορτογαλία +89% και για την Ιρλανδία +133%.

Σε τι οφείλουμε αυτό το εθνικό επίτευγμα; Ο Παππάς κατεδαφίζει τις τετριμμένες εξηγήσεις (π.χ. ότι οι Ιρλανδοί μιλούν αγγλικά και προσελκύουν ευκολότερα

Κ Ε Ρ Α Ι Ε Σ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Η πιο παράδοξη χώρα

αμερικανικές επενδύσεις που θέλουν να μπουκάρουν στην Ευρωζώνη ή ότι ισοπέδωσαν τους φόρους κ.λπ.). Παράλληλα, δεν μπαίνει στον πειρασμό των εύκολων αφορισμών, δεν λέει δηλαδή ότι «φταίει το ΠΑΣΟΚ» ούτε καταριέται τη «διαπλοκή». Το πάει πιο βαθιά, πιο ουσιαστικά.

Ποια είναι η χώρα που στο τέλος του 1973 βρισκόταν περίπου στο ίδιο επίπεδο με την Πορτογαλία και την Ιρλανδία, αλλά σήμερα τις κοιτάζει με το κιάλι;

Φταίει η πώλωση, λέει. «Η δυσλειτουργία του ελληνικού πολιτικού συστήματος οφείλεται στη χρόνια και έντονη πώλωση... Η πώλωση αποτελεί ένα είδος μηχανισμού που επιτελεί μια καίρια πολιτική λειτουργία: διαιρεί την κοινωνία σε δύο αντιθετικούς πόλους, καθέναν από τους οποίους έχει τη δική του πολιτική ταυτότητα». Το «φταίει η πώλωση» είναι μια πολύ σωστή και ταυτόχρονα πολύ ευγενική εξήγηση. Φταίει το μίσος, που βρίσκεται στην καρδιά της ελληνικής πολιτικής. Οι παρατάξεις εξακολουθούν να ορίζονται από το ρήγμα και το τραύμα του Εμφυλίου. Οποιοσ διαφωνεί μάλλον εθελουφλεί ή εύκολα ξεχνάει. Ευκαιρία να θυμηθούμε ότι η Ελλάδα δεν έχει ξεκολλήσει από τον πάτο της Ευρώπης των

«27», αφού στο κατά κεφαλήν εισόδημα βρίσκεται προτελευταία, μια ανάσα πάνω από τη Βουλγαρία. Θα μπορούσαμε να μελαγχολήσουμε λέγοντας ότι η Μεταπολίτευση είχε το εφές στην οικονομία που σε άλλες χώρες είχε ο κομμουνισμός, αν δεν μας παρηγορούσε η σκέψη της εκτεταμένης παραοικονομίας.

«Υπάρχουν μαύρα», είπε ο Κασσελάκης και αμέσως ξέσπασε εξέγερση υποκρισίας εναντίον του. «Μαύρα» στην Ελλάδα; Τζόγος στην Καζαμπλάνκα; Κάποιοι αποκρυφιστές ισχυρίζονται ότι είναι τόσο πολλά τα «μαύρα» που η προτελευταία στην κατάταξη μπορεί να είναι στην πραγματικότητα μία από τις πλουσιότερες στην Ευρώπη. Λεφτά υπάρχουν, αλλά κρύβονται. Ίσως γιατί φοβούνται την πώλωση και το μίσος που ορίζει την κοινή ζωή. Η «Παράδοξη χώρα» είναι ένα εξαιρετικό βιβλίο συγκριτικής πολιτικής, αλλά η χώρα μας ίσως να είναι ακόμη πιο παράδοξη απ' όσο μπορούμε να φανταστούμε.

• Ο Μιχάλης Τσιντσίνης απουσιάζει σε άδεια.